

Употреба на флейтата в различни музикални стилове и популярни джаз флейтисти до края на 40-те години на XX-ти век

Фън Бо

1. Джазът в Ню Орлиънс в началото на 20-ти век

За да вникнем в интерпретацията на различните музикални стилове, където се използва флейтата, трябва да установим кои са основните стилове в джаз музиката. „До днес, когато джазът е станал популярен в цял свят, са известни основните стилове на джаза: нюорлеански джаз, суинг, бибоп, студен джаз, фрийджаз, фюзънджаз и т.н.“¹

Най-ранният джаз стил е ню-орлеанският. В този период флейтата е част от бигбенда и не е солиращ инструмент, а само придава определен колорит на духовата секция в оркестъра. Възходът на суинг музиката през 30-те години на XX век носи "пролетта" на джаз флейтата, която бавно навлиза в светлината на прожекторите. Джаз саксофонистът Уеймън Карвър започва да използва и изучава флейтата в джаз музиката.

---

¹ Ю Ль, Анализ на синтеза на джаз и пиано и приложението му в обучението по пиано, магистърска теза, Ляонин университет, април, 2013.

Фиг.1²

Благодарение на постоянното сътрудничество с други инструменти, флейтата от този период постепенно навлиза в суинг музиката. Все повече флейтисти се увличат по импровизацията, използвайки нови технически похвати на изпълнение, откривайки нови хоризонти за джаз флейтата.

Флейтата в различните джазови течения има своя собствена епоха и в същото време играе важна роля в обогатяването на стила на джаза в тази епоха.

Джазът на Ню Орлиънс е изключително важна част от музикалната история в началото на ХХ век, но флейтата не е била често използвана, срещана е по-често в рагтайм музиката. „Рагтаймът, изписван също като rag-time или rag time, е музикален стил, който достига своя пик през 90-те години на ХІХ в. до 1910 г. Основната му черта е синкопираният или "накъсан" ритъм.“³ След години рагтайма

---

² <https://flutejournal.com/wp-content/uploads/2021/11/xx.jpeg> (посетен на 29.12.2023 г.)

³ **Ragtime** (без автор). В: Уикипедия. <https://en.wikipedia.org/wiki/Ragtime> (посетен на 28.12.2023 г.)

претърпява реформация. Реформираният рагтайм усвоява полиритмите на африканската музика, преобладаваща със синкопирани ритми и импровизации. Флейтата е добре пригодена за този стил музика и намира голяма реализация в него.

Поради характерния си звук и ограничен динамичен диапазон и поради връзката си с класическата музика, флейтата е считана за неподходяща за състава на бигбендовите ансамбли и употребата ѝ е ограничена. Преди употребата на електрически усилватели да стане обичайна през 30-те години на XX век, джаз флейтистите, за да изпъкнат в оркестъра, са изпълнявали мелодии предимно във високия регистър на инструмента. Един от най-ранните записи на джаз флейта е *"Shootin' the Pistol"* на кубинския кларинетист и бендлидер Алберто Сокарас. През 1927 г. той свири *"Socarras"* с групата на Кларънс Уилямс.

Фиг.2⁴

⁴ <https://flutejournal.com/wp-content/uploads/2014/12/alberto-socarras.jpg> (посетен на 29.12.2023 г.)

Сидни Бешè (Sidney Beshe) е друг представител на ню-орлеанския джаз, който съчетава кларинета и флейтата в своите изпълнения. „Музиката му се отличава с непознат дотогава интензитет. За него свидетелства и кларинетистът Клод Лютер, най-изявеният френски последовател на Бешè: „Когато свиреше, той трепереше от главата до петите“⁵

Фиг.3⁶

Той въвежда уникален стил на свирене на джаз флейта в този стил, а неговото "вибрато" е любимо на слушателите.

Флейтата не е толкова често използван инструмент в джаза, но все пак е имала своя принос към музикалната сцена на Ню Орлиънс през началото на ХХ век. Флейтата е инструмент със светъл и красив звук, който може да добави уникален тембър към изпълнението. Джаз

---

⁵ <https://inspiro-bg.com/muzika-sidni-beshe-iz-istoriyata-na-dzhaza-6/> (посетен на 29.12.2023 г.)

⁶ <https://inspiro-bg.com/wp-content/uploads/2017/12/beshe-3.png> (посетен на 29.12.2023 г.)

флейтистите са неразделна част от музиката на Ню Орлиънс, съчетаваща традиционни джаз елементи с новаторство и виртуозност.

2. Суинг с бигбенд през 30-те години

Бигбендът се състои най-често от десет или повече музиканти и е важна част от изпълнението на джаз музика. В началото на 40-те години на XX век бигбендът е основна част в джаз музиката заедно със суинга. Основните групи в бигбенда са:

- саксофонна група;
- тромпетна група;
- тромбонна група;
- ритъм секция.

Много често джаз саксофонистите свирят и на джаз флейта. Благодарение на усилията на саксофонистите джаз флейтата започва да участва активно в този тип оркестър, но по това време тя още не е толкова "зряла", колкото саксофона, със собствена джаз система и композиции и има много малко партии, написани специално за нея. В резултат на това джаз флейтистите обикновено транспонират саксофонни партии, намират мелодии, които подходат на джаз флейтата и след това ги изпълняват в бигбенд.

Тук трябва да се спомене американският саксофонист Уеймън Карвър, творил през 30-те години на миналия век. „Карвър е рядко срещан джаз флейтист, активен в епохата на суинга и е сред първите солисти на основния си инструмент, които изпълняват джаз, въпреки че Алберто Сокарас го изпреварва с около пет години. Първият му професионален опит е с Джей Нийл Монтгомъри. След като се премества в Ню Йорк през 1931 г., записва и свири с Дейв Нелсън, свири с Елмър Сноудън (1931-32 г.), Бени Картър и Спайк Хюз (1933 г.)“⁷

По време на периодите на суинга и бигбенда свиренето на джаз флейта се различава от изпълнението на класическата флейта по отношение на тона и амбушюра. Звукът, получен в следствие на въздушния поток, е много силен и може да се чуе внезапно "странен" звук. Много джаз флейтисти добавят нови трикове към репертоара си, като например да пеят и да свирят на флейта едновременно. Това не е позволено в класическото свирене на флейта, тъй като повечето класически флейтисти са загрижени за яркия, кръгъл и плътен тон, в началото джаз флейтата дори привлича критиката на повечето любители на флейтата.

---

⁷ Yanow, Scott. "Wayman Carver | Biography & History". All Music Guide to Jazz: The Experts' Guide to the Best Jazz. Recordings (All Music Guide to Jazz, 3rd ed) Miller Freeman Books, 1998, ISBN-10 : 0879305304, p. 126

Стилистичните особености на джаз флейтата през периодите на суинга и бигбенда могат да се обобщят по следния начин:

- джаз флейтистите свирят перфектно суинг и затова започват работа в бигбендовете;

- бигбендовете също имат нужда от флейти, които да свирят определени мелодии, а импровизацията на джаз флейта става все по-систематична и научна през този период;

- лекотата при изпълнение на суинг и усещането за ритъм карат слушателите да танцуват, когато чуят звука на джаз флейта.

3. Бибоп през 1940 г.

По исторически причини периодът след 1940 г. влияе върху развитието на джаз бигбенда. Началото на ерата на бибоба, която заменя бигбенда с по-малки комбо състави премахва джаз флейтата, която е била от значение за джаз бенда би имала шанс в него.

Младите джаз музиканти имат нови идеи, не искат повече да свирят в бигбендовете, намаляват състава им и предпочитат да солират, а една от най-изявените фигури е Стан Гец.

Фиг.4⁸

„Бибопът се различава драстично от праволинейните композиции на суинга и се характеризира с бързи темпа, асиметрични фрази, сложни мелодии и ритъм секции, които разширяват ролята си на поддържащи темпото.“⁹ Стилът на джаз флейтата от този период изглежда по-сложен в мелодично отношение, но по-богат в хармонично. Способността за индивидуална импровизация се превръща в основна характеристика на музикалния стил от този период, като джаз флейтистите се стремят към по-качествени импровизационни техники и същевременно засилват взаимодействието си с бигбенда, което, разбира се, изисква високо ниво на инструментална компетентност.

Бързината на изпълнението е толкова голяма, че изпълнителите трябва да направят нови промени, за да се адаптират към джаз

⁸ [https://en.wikipedia.org/wiki/Stan_Getz#/media/File:Stan_Getz_tenor_saxophonist_at_Kastrup_Airport_CPH_Copenhagen_\(cropped\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Stan_Getz#/media/File:Stan_Getz_tenor_saxophonist_at_Kastrup_Airport_CPH_Copenhagen_(cropped).jpg) (посетен на 29.12.2023 г.)

⁹ Вебop (без автор). В: Уикипедия, <https://en.wikipedia.org/wiki/Bebop> (посетен на 28.12.2023 г.)

музиката, а през този период са засегнати и джаз кларинетистите, тъй като кларинетът се използва рядко, както и, разбира се, ритъм китарата. За щастие обаче бибопът е по-страстен от суинга и той се появява с повече теми, всяка от които е различна. Разнообразието от ритми, сложността на мелодиите носят влияния и предизвикателства за развитието на джаза, като за джаз флейтистите това е стимул да свирят повече джаз музика.

С появата на бибоп стила все повече се утвърждава мястото на джаз флейтата в произведенията. Основният представител на този период е Сам Мост, който издава много записи на флейта в бибоп стила още през 50-те години на XX в.

Въпреки че музиката от периода на бибоба не е благоприятна за джаз флейтистите по различни причини, трябва да признаем, че неговото присъствие е дало развитие на по-късната музика като куул джаз.

4. Куул джаз в края на 40-те години на XX-ти век

За разлика от упадъка на джаза по време на бибоба, в периода на куул джаза се появяват голям брой джаз музиканти и джаз флейтисти, които създават голям брой музикални композиции в различни стилове

и със свои собствени отличителни характеристики и именно от този момент джаз флейтата е приета от публиката и се превръща в неизменна част от малките комбо състави. „Куул джазът често използва формални аранжimenti и включва елементи от класическата музика. Като цяло жанрът се отнася до редица следвоенни джаз стилове, които използват по-сдържан подход от този на съвременните джаз идиоми.“¹⁰

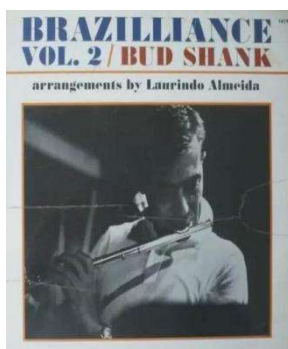
Като важен инструмент за изпълнение на класическа музика, флейтата е много подходяща за свирене и на куул джаз. Джазовите флейти от периода на куул джаз са известни със своето въздушно вибрато, което се практикува с помощта на дъх, а не със сила. В резултат на това въздушният им поток е силен, но това не нарушава "романтичното" им звучене. Най-изтъкнатите изпълнители от този период са Бъд Шанк и Бъди Колет, които са били саксофонисти, но и отлични джаз флейтисти от този период.

Бъд Шанк е един от ключовите членове на куул джаз и има свое собствено, уникално разбиране за джаз флейтата, за което най-добре свидетелства фактът, че импровизира на място е мелодията на темата на песента “*California Dreaming*” и то само веднъж, с огромно емоционално богатство и финес, съчетавайки перфектно импровизацията и тематичния материал.

---

¹⁰ Gridley, Mark C, M. Erlewine, V. Bogdanov. "Styles", in Ron Wynn (ed.), All Music Guide to Jazz. San Francisco: Miller Freeman, 1994, ISBN 0-87930-308-5, p. 11

Фиг.5¹¹

Фиг.6 “California Dreaming” – Calle Frögård ¹²

California Dreaming
Flöjtsolo

Tvärflöjt

6
Fl.

11
Fl.

15
Fl.

(Transcription of the flute solo for California Dreamin' by the Mamas and the Papas. Originally played by Bud Shank, 1966.)

¹¹ <https://ontherecord.co/wp-content/uploads/2019/08/shankbrazilliace2-400x400.jpg?crop=1> (посетен на 29.12.2023 г.)

¹² Източници на ноты: Calle Frögård, <https://www.musescore.com/user/7430066/scores/5069659> (посетен на 28.12.2023 г.)

Бъди Колет също е известен флейтист през периода на куул джаз, стилът му леко се различава от този на Бъд Шанк по това, че е по-скоро виртуозен, уменията на устата му са превъзходни на флейта, а Пери Робинсън (американски джаз кларинетист и композитор) е силно повлиян от него и обича джаз музиката.

Фиг.7¹³

Приносът на Бъди Колет към джаз флейтата е голям, той активно популяризира ролята на флейтата в джаз групите и дори сформира оркестър за джаз флейти, който свири по целия свят. Безспорно е начело на списъка на джаз флейтистите през този куул джаз период, като се фокусира повече върху по-структурирани (хореографски) композиции и състави, отколкото върху сложни импровизации. С по-бавни темпа и по-романтични мелодии той изиграва важна роля в развитието на джаз флейтата.

---

¹³ https://d1esuhdk2480pn.cloudfront.net/c/12739-medium_zoomcrop/buddy-collette-albums.jpg (посетен на 29.12.2023 г.)

Заклучение

В периода от началото на 20-ти век до края на 40-те години на XX-ти век, употребата на флейтата в различни музикални стилове на популярния джаз претърпя значителни промени, отразявайки динамичната еволюция на джаза като музикално изкуство. Първите години от този период белязаха започването на джаза и възхода му като популярен музикален жанр. С течение на времето флейта става важен инструмент в джаз музиката, въпреки че в началото е била по-малко използвана в сравнение с класическите джаз инструменти като тромпет и саксофон.

През 20-те години джазът претърпява значителни промени в структурата си, включително появата на "Ню Орлиънс" стил – енергичен и свободен, характерен с бързи темпове и импровизации. В този контекст джаз флейтата стъпва на сцената, като музикантите използват инструмента, за да допринесат за разнообразието и динамиката на стила.

С настъпването на 30-те и 40-те години джазът преминава през етапи на суинг и бигбенд ера. Този период също така бележи значително утвърждаване на джаз флейта, като музикантите използват инструмента в различни стилове и експериментират с нови звучни

ефекти. Произведенията на Уеймън Карвър и Бъд Шанк отразяват този период, предоставяйки нови измерения и изразителни възможности на джаз флейтата.

Общо взето, от началото на 20-те до края на 40-те години джаз флейта развива свой собствен стил и заема заслужено място в мозайката на джаз музиката. Представителните фигури в този период са важни за формирането на идентичността на джаз флейта и създаването на богат стилев спектър в историята на джаза.